

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum mens seipsam per essentiam cognoscat, aut per aliquam speciem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVÆST. X. DE MENTE, ART. VIII.

de cœlestibus rebus, omni sciœtia, quam habemus de rebus inferioribus.

AD QUARTVM dicendum, quod quis potest se extenderat ad oia sua obiecta, in eorum virtus pensatur ex ultimo in quod paret, ut patet in 1. Cocti & Müdi. Et iō id, quod ad maximā perfectionē pertinet potentiarum mētis, sese ad imaginē Dei, attribuitur ei respectu nobilissimi obiecti, quod est Deus.

AD QUINTVM dicendum, quod quāmuis mens perfectius scipiam cognoscat quam Deum: tamen cognitio, quam habet deo, est nobilior, & per eam magis Deo cōformatur, ut dictum est, & ideo secundum ipsam magis est ad Dei imaginem.

AD SEXTVM dicendum, quod quāmuis equalitas ad imaginem pertineat, qua in mēte nostra inuenitur: non tamen oportet quod respectu omnī imago attendatur, respectu quorum aliqua equalitas inuenitur in ipsa, eo quod plura alia ad imaginem requiruntur, unde ratio non sequitur.

AD SEPTIMVM dicendum, quod quāmuis charitas, quæ imaginem perficit, respicit proximum, non tamen sicut principale obiectum, cum eius principale obiectum sit solus Deus. In proximo enim nihil diligat charitas, nisi Deum.

AD OCTAVUM dicendum, quod potest imaginis aliquibus habitibus perficiuntur, secundum et quod cōparantur in Deum, sicut fide, spe, charitate, & sapientia, & alijs huiusmodi. Quāmuis enim in ipsis aeterni error nō inueniatur ex parte ipsorum, potest inicere error nostro intellectui in cognitione eorum, difficultas enim in eis cognoscendis accidit, nō ex eis, sed ex parte nostra, ut dicit secundo Metaph.

AD NONVM dicendum, quod inter sensibile & sensum non inueniatur consubstantialitas, eo quod ipsum sensibile est extraneum a sensuum essentia, nec etiam inueniatur aequalitas, cum quandoq; non semper tantum videretur visibile quāmuis visibile est.

AB x. dicendum, quod creature aliquae irrationalis possunt quadā similitudine magis Deo similari, quam etiam rōnales, quantum ad causandi efficaciam: sicut patet de radio solari, quo oia in inferioribus causantur, & renouantur. Et ex hoc conuenit cura diuina bonitate quæ oia causat, ut dicit Dionysius: tamē secundum proprietates sibi inhārētes magis creatura rōnalis Deo est similis, quæ creatura irrationalis quæcumq; hoc tamen quod a creaturis irrationalibus frequētius metaphorica locutiones transferuntur in Deum contingit in rōne diffimilitudinis, quia ut dicit Diony. c. 2. celestis hierar. ea quæ sunt in uilioribus creaturis, ideo frequētius transferuntur in diuina, ut ois errādi tollatur occasio translatio.n.a creaturis nobilibus fallām estimatio posset inducere, q̄ ea quæ metaphorice dicē rentur, essent fm proprietatem intelligenda, q̄od opinari nullus potest de ipsis vilioribus creaturis.

In li. de Tri. ante media libri.

Parum ante mediū illius

Ca. 4. de diu. nomi. par. 1.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum mens seipsum per essentiam cognoscat, vel per aliquam speciem.

OCVAVO queritur, utrum mēs seipsum p̄ essentiam cognoscat, aut per aliquam speciem. Et vi-

derur, quod per aliquam speciem: quia, ut Philo. p̄us dicit in 3. de Anima, intellectus nihil intelligit sinephantasmate: sed ipsius essentia anima nō potest accipi aliquod phantasma ergo oportet quod per aliquam aliam speciem a phantasmatis abstractam, mens nostra se ipsam intelligat.

¶ 1 Præt. Ea quæ p̄ sui essentia videtur, cognoscitur certissime, & iēlūntur sine errore: sed de mente humana multi errauerunt, cū quidam dicere can esse aerem, quidam ignem, & multa alia incepta e sentirent, ergo mens nō videretur per essentiam suā. Sed dicendum, quod mens per essentiam suā videtur se esse: errare tamen potest inquiriendo, qd si.

¶ 3 Sed contra, scire aliquid per essentiam suā, est scire de eo quid est, cum essentia rei sit idem, quod quidditas eius. si igitur anima videtur se per essentiam suā, quilibet sine errore scire de anima ita quid est, quod manifeste patet esse falsum.

¶ 4 Præt. Anima nostra est forma cōmūcta materie: sed oīs hīmōi forma cognoscitur per abstrac- nē forma materia, & a materialib⁹ cōditione, ergo aīa cognoscitur p̄ aliquā sp̄ecie abstractam.

¶ 5 Præt. Intelligere nō est actus aīa tā um̄ ad cōiuncti, ut dī in 1. de Aīa, quod intellectus intelligit se sicut, & aīa: sed alla intelligi- nō p̄ essentiam suā, sed per aliquas species ergo &c.

¶ 6 Præt. Philosophus dicit in 3. de Aīa, quod intellectus intelligit se sicut, & aīa: sed alla intelligi- nō p̄ essentiam suā, sed per aliquas species ergo &c.

¶ 7 Præt. Potentia cognoscendi per actus & actus p̄ obiecta: sed essentia aīa nō potest cognoscit, nisi potentia eius cognitis, cū virtus rei cognoscendi faciat rē ipsam. ergo oportet, quod essentia ita per actus suos, & sp̄es obiectorum suorum cognoscatur.

¶ 8 Præt. Sicut se haber sensus ad sensibile, sic intellectus ad intelligibile: sed inter sensum, & sensibile requiriatur quēdā distāta, ex quo prouent, qd oculi seu scipsum videre nō potest. ergo & in intellectu visione requiriatur quadam distāta, ut numeriq; se per essentiam suā possit intelligere.

¶ 9 Præt. Secundum Philosophum in 1. Posteriorum est circulo demonstrare: quia sequeretur quod si quid per seipsum notum fieret, & si sequeretur, quod aliquid esset prius, & notius sciplo, quod est impossibile: sed si mens seipsum per essentiam suā videtur, erit idem, quod cognoscitur, & per quod cognoscitur. ergo sequitur idem inconveniens, ut quid sit prius, & notius sciplo.

¶ 10 Præt. Diony. dicit 7. cap. de Diuinis nominib⁹, qd aīa circulo quadam cognoscit existentiam veritatis: circulus autē moris est ab eodem in.

ergo vī quod anima a seipso egredens, intelligit per res exteriores ad sui ipsius cognitionem re- K art, & sic non intelligit ita per essentiam suā.

¶ 11 Præt. Manēt causa mater eius effectus, siq; mēs per essentiam suā se videret, pr̄ opere hoc qd essentia sua sibi est prelens, cum semper sit ei p̄dens, semper eam videret. ergo cū impossibile sit simul plura intelligere, numquam aliud intelligerer.

¶ 12 Præt. Posteriora sunt magis compōta pri- mib⁹: sed intelligere est posterius quam esse, ergo in intelligentia anima inuenitur maior compō- zio, quam in eius esse: sed anima non est idem, qd est, & quo est. ergo necin ea est idem quo meditatur, & quod intelligitur. ergo &c.

¶ 13 Præt.

¶ 13 Præt. Non pōt idē esse forma, & formatū respe
ctu eiusdē: sed intellectus cū sit qđa potētia aīz, est
quasi quādā forma essentiaz eius. ergo non pōt esse
quod essentia anima sit forma intellectus. ergo &c.

¶ 14 Præt. Aīa est qđā substantia p se existens: forma
aut intelligibiles nō sunt per se subsistētes, alias sc̄i
tia q ex hōmōi formis intelligibilibus cōsistit, nō es-
set de genere accidētis. ergo essentia aīa nō pōt es-
se, ut forma intelligibilis, qua mens sc̄ipsum videat.

¶ 15 Præt. Cum actus & moīus penes terminos di-
singuantur, intelligibilia quæ sunt eiusdem specie,
codem mōdo secundum speciem intelliguntur: sed

anima Petri est vīnus speciei cum anima Pauli. ergo

anima Petri eodem modo intelligit sc̄ipsum &

animam Pauli: sed animam Pauli non intelligit per

eius essentiam, cum sibi sit absens. ergo &c.

¶ 16 Præt. Forma est simplicior eo, quod per for-

matū informatur: sed mens non est simplicior sc̄ip-
sum, cum ergo informetur eo per quod cognoscit,

non cognoscit sc̄ipsum per sc̄ipsum.

¶ 17 CONTRA est, quod dicit Aug. 9. de Tri. mens

sc̄ipsum per sc̄ipsum nouit, quoniam est incorpore-

nam, si non sc̄ipsum nouit, non sc̄ipsum amat.

¶ 18 Præt. 1. Cor. 1. 2. super illud, Scio hominē & c. glo.

dicit: haec visione quæ dī intellectus, ea cernitur,

qua non sunt corpora, nec vilas gerit formas simi-

les corporum, velut ipsa mens, & omnis anima æf-

ficio: sed vt in eadem glo. dicitur, intellectus vi-

lio casus cernit, que non habent imagines sui simi-

les: que noh sunt quod ipse. ergo mens nō cogno-

scit sc̄ipsum per aliquid, quod nō sit idem quod ipsa.

¶ 19 Præt. Sicut dicitur in 3. de Anima, in his qua-

sunt separata a materia, idem est quod intelligit &

quo intelligitur: sed mens est quadam res immate-

rialis. ergo per essentiam suam intelligit.

¶ 20 Præt. Omne id, quod est præsens intellectui ut

intelligibile, intelligitur ab intellectu: sed ipsa essentia

anima est præsens intellectui per modum intel-

ligibili, est enim præsens per sui veritatem. ergo ue-

ritas est ratio intelligendi, sicut bonitas est ratio dili-

gendi. ergo mens per essentiam suam se intelligit.

¶ 21 Præt. Spēs p quā intelligit, est simplicior eo, qđ

p ea intelligit: sed aīa non hēt aliquā speciem se sim-

plificare quæ ab ea abstrahi possit. ergo aīa nō in-

telligit se per aliquā speciem: sed per essentiam suam.

¶ 22 Præt. Ois sc̄ientia est p assimilationē sc̄ientis ad sc̄i-

tū: sed nihil est aliud aīa similius, quā sua essentia. et

go p nihil aliud se intelligit, quā sua essentia.

¶ 23 Præt. Illud, quod est causa causabilitatis alijs, nō

cognoscitur per aliquod aliud, quam per sc̄ipsum:

sed anima est alijs rebus materialibus causa cogno-

scibilitatis. Sūt enim intelligibilia inquātum nos ea

intelligibilia facimus, vt Commen. dicit in 2. Meta.

ergo anima se per sc̄ipsum solum intelligit.

¶ 24 Præt. Scientia de anima est certissima secundum

Philosophum in 1. de Anima: sed magis certum nō

cognoscitur per minus certum. ergo de anima nō

habetur scientia per aliquid aliud a sc̄ipsum.

¶ 25 Præt. Omnis species per quam anima nostra in-

telligit, est a sensibilibus abstracta: sed nullum sensi-

bile est, a quo anima potest suam quidditatem vel

speciem abstrahere. ergo anima non cognoscit sc̄ipsum per aliquam similitudinem.

¶ 26 Præt. Sicut lux corporalis facit esse oīa visibi-

lia in actu, ita anima per suam lucem facit oīa mate-

rialia esse intelligibilia actu, ut patet in 3. de Aīa: sed

lux corporalis per sc̄ipsum uidetur, nō per aliquam

A similitudinem sui. ergo & anima per suā essentiam
intelligitur, non per aliquam similitudinem.

¶ 27 Præt. Sicut Philo. dicit in 3. de Aīa, intellectus
ages nō aliqñ qđe intelligit, aliqñ nō, sed semper intel-
ligit: sed nō intelligit semper nisi sc̄ipsum, nec hoc ēt
possit si p spēm a sensib⁹ abstractam se intellige-
ret, quia sic ante abstractionem non se intelligeret.
ergo mens nostra intelligit se per essentiam suam.

RESPON. Dicendum, q̄ cum queritur, vtrum ali-
quid per essentiam suam cognoscitur, quæstio ista
dupliciter potest intelligi. vno modo, vt per hoc qđ
dī, per essentiam suam, referatur ad ipsam rem co-
gnitam: vt illud intelligatur per essentiam cogno-
sci, cuius essentia cognoscitur, illud autem non,
cuius essentia non cognoscitur: sed accidentia que

B dā eīs. Alio modo, vt referatur ad id, quo cognoscit, & sic intelligitur aliquid per essentiam suā co-
gnosci, quia ipsa essentia est quo cognoscit: & hoc
modo ad præsens queritur, vtrum anima per essen-
tiā suā intelligat sc̄e. Ad cuius rei evidētiam no-
tandum est, quod de anima duplex cognitio haberi
pōt ab unoquoque, vt Aug. dicit in 9. de Trinit. vna
quidem que vniuersaliter: anima se tantum cognoscit
quādā ad id, quod est ei proprium: & alia, qua
cognoscit anima quantū ad id, quod omnibus ani-
mabus est cōē. Illa n. cognitione, que communiter de
omnianima hī, est, quia cognoscit anima natura.
Cognitione vero quā quis habet de anima quantum
ad id, quod est libi proprium, est cognitione de anima
secundum quod habet esse in tali individuo, vnde
per hāc cognitionē cognoscitur an est anima, sicut
cum aliquis percipit se habere animam: per aliam
vero cognitionē sc̄ientia quid est anima, & q̄ sunt
per se accidentia eius. Quantū igitur ad primā cogni-
tionē pertinet distinguendum est, quia cognoscere
aliquid est habere & actu. quantum igitur ad actuali-
tē cognitionē, quām aliquis cōsiderat se in actu ani-
mā habere, sic dico, qđ anima cognoscitur p actus
suos. In hoc n. aliquis percipit se animam habere, &
vivere & esse, quod percipit se sentire & intelligere,
& alia a hīmī vitæ opera exercere. vnde dicit Philo.
in 9. Ethic. sentimus autem quoniam sentimus, &
intelligimus qđm intelligimus, & quia hoc sentimus
intelligimus qđm sumus. nullus autē percipit se intel-
ligere, nisi ex hoc qđ aliquid intelligit, quia prius est
intelligere aliquid, quā intelligere se intelligere. &
ideo puenit aīa ad actualiter percipiendū se esse per
illud, qđ intelligit vel sentit: sed quādā ad cognitio-
nē habitualē sic dico, quod anima per essentiam suam
se videt, i. ex hoc ipso quod essentia sua est libi præ-
sens, est potens exire in actu cognitionis sui ipsius.
sicut aliquis ex hoc, qđ habet alicuius scientiæ habi-
tum ex ipsa præsentia habitus est potens percipere
illa, quā sublīt illi habitui. Ad hoc autē qđ percipiat
anima se esse & quid in sc̄ipsum agatur, attendat, nō re-
quiritur aliquis habitus: sed ad hoc sufficit sola es-
sentia animæ, quā menti est præsens. ex ea. n. actu
progredivt, in quibus actualiter ipsa percipitur:
sed si loquimur de cognitione animæ, cum mēs hu-
mana, speciali, aut generali cognitione definitur, sic
iterū distinguendum est. Ad cognitionem. n. duo cō-
currere oportet, apprehensionem, & iudicium de
re apprehensa. & ideo cognitione, quā natura animæ
cognoscitur, potest considerari & quantum ad ap-
prehensionē, & quantum ad iudicium. Si igitur cōsi-
deretur quādā ad apprehensionem, sic dico, quod
natura animæ cognoscitur a nobis per species, quas

Comen. 18.
10. 2. 2.

Cap. 9. inter-
prat. & me-
diūm 10. 3.

D E

sc̄ientia est p assimilationē sc̄ientis ad sc̄i-
tū: sed nihil est aliud aīa similius, quā sua essentia. et
go p nihil aliud se intelligit, quā sua essentia.

¶ 28 Præt. Illud, quod est causa causabilitatis alijs, nō
cognoscitur per aliquod aliud, quam per sc̄ipsum:
sed anima est alijs rebus materialibus causa cogno-
scibilitatis. Sūt enim intelligibilia inquātum nos ea
intelligibilia facimus, vt Commen. dicit in 2. Meta.
ergo anima se per sc̄ipsum solum intelligit.

¶ 29 Præt. Scientia de anima est certissima secundum
Philosophum in 1. de Anima: sed magis certum nō
cognoscitur per minus certum. ergo de anima nō
habetur scientia per aliquid aliud a sc̄ipsum.

¶ 30 Præt. Omnis species per quam anima nostra in-

telegit, est a sensib⁹ abstracta: sed nullum sensi-

bile est, a quo anima potest suam quidditatem vel

speciem abstrahere. ergo anima non cognoscit sc̄ipsum per aliquam similitudinem.

¶ 31 Præt. Sicut lux corporalis facit esse oīa visibi-

lia in actu, ita anima per suam lucem facit oīa mate-

rialia esse intelligibilia actu, ut patet in 3. de Aīa: sed

lux corporalis per sc̄ipsum uidetur, nō per aliquam

a sensib⁹.

QVAEST. X. DE MENTE, ART. VIII.

D. 277. **C. 16. 10. 3.** **E. 16. 10. 3.** **F. 16. 10. 3.**

a sensibus abstractis. Anima n. nostra in genere intellectuū tenet ultimum locum: sicut materia prima in genere sensibilium, ut patet per Com. in 3. de Anima. Sicut n. materia prima est in potentia ad omnes formas sensibiles: ita intellectus noster possibilis ad omnes formas intelligibiles. vnde in ordine intelligibilium est sicut in potentia pura, vt materia in ordine sensibilium: & ideo sicut materia non est sensibilis, nisi per formam superuenientem, ita intellectus possibilis non est intelligibilis nisi per speciem superinductam. vnde mens nostra non potest seipsum intelligere, ita quod seipsum immediate apprehendat: sed ex hoc qd apprehendit alia, deuenient in suam cognitionem: sicut & natura materia prima cognoscitur ex hoc ipso, quod est talium formarum receptiva, qd pater intuendo modum, quo Philo phi natura anima inuestigauerunt. ex hoc n. quod anima humana vniuersales rerum naturas cognoscit, percipit qd species, qua intelligimus, est immaterialis, alias effectu indiuiduata, & sic non duceret in cognitionem vniuersalium. Ex hoc autem, quod species intelligibilis est immaterialis, intellexerunt, qd intellectus est res quaedam dependens a materia, & ex hoc ad alias proprietates intellectus poterit cognoscendas processerunt. & hoc est quod Philo dicit in 3. de Anima, quod intellectus est intelligibilis, sicut aliis intelligibili. qd expones C. dicit, qd intellectus intelligit per intentionem in eo, sicut alia intelligibilia, qua quidem intentione nihil aliud est quam species intelligibilis; sed hanc intentionem est in intellectu ut intelligibilis actus, in alijs autem rebus non, sed ut intelligibilis potentia. Si vero consideretur cognitione, quam de natura anima habemus quantum ad iudicium, quo sentimus ita esse, ut deductione predicta apprehendimus, si notitia anima h. in quantum intuemur inuiolabilem veritatem, ex qua perfecte quantum possumus definimus, non qualis sit vniuersusq; hominis mens, sed qualis esse semper in spiritibus debeat, vt Aug. dicit 9. de Tri. Hanc aurem inuiolabilem veritatem in sui similitudine, qua est menti nostrae impressa, inquantu aliquam naturaliter cognoscimus ut per se nota, ad quae omnia alia examinamus secundum ea de omnibus iudicantes. Sic igitur patet, quod mens nostra cognoscit seipsum quodammodo per essentiam suam, vt Aug. dicit: quodammodo per infestationem sue per speciem, vt Philo. & Comentator dicit: quodammodo per modum intuendo inuiolabilem veritatem, vt Aug. dicit. unde & sic ad vitasque rationes respondendum est.

D. 190. **C. 19. 10. 2.**

AD PRIMUM ergo dicendum, qd intellectus noster a nihil actu potest intelligere antequā phantasmatibus abstrahat, nec etiā potest habere habitualem notitiam aliorū a se, quae in ipso non sunt, ante abstractionē prædictam, eo qd species aliorum intelligibiliū non sunt ei innatae: sed essentia sua libi innata est, vt non eam necesse habeat a phantasmatibus acquirere, sicut nec materia essentia acquiritur ab agente naturali: sed solū eius forma, qua ita cōparatur ad materiā naturalē, sicut forma intelligibilis ad materiā sensibilem, vt Comentator dicit in 3. de anima, & ideo mens antequā phantasmatibus abstrahat, sui notitiae habitualem habet, qua possit percipere se esse.

AD SECUNDUM dicendum, qd nullus errauit vñquā in hoc, qd nō perciperet se vivere, quod patet ad cognitionē qua aliquis percipit, quid in anima sua agatur, secundū quam cognitionem dictū est quod anima per essentiā suam cognoscitur in habitu: sed

error apud multos accidit circa cognitionē natura ipsius aīe in spē, & quā ad hoc, hēc pars obiectio nū verū concludit. & p hoc rater tū ad tertium

AD QVARTVM dicendum, qd quis nā materia cōgatur ut forma cuius: non in materia subditur vñ materialis reddat, ac p hoc non sit intelligibilis in actu, sed in potentia tantū per abstractionem a materia.

AD QUINTVM dicendum, quod obiectio illa procedit de notitia actuali, secundum quam anima nō percipit se esse nisi percipiendo actū suum & obiectum, vt dictum est.

AD SEXTVM dicendum, qd illud verbū Philosophi intelligēdū, quod intellectus intelligitur de le quid est, & non secundum quod haberet habitualiter notitiam de se an sit, & similiter dicendum ad septimum.

AD OCTAVVM dicendum, quod operario sensiblē per perficitur per actionem sensibilis in sensu, que est actio situālis, & ideo requirit determinatam distantiam: sed operario intellectus non determinatur per aliquem situm, & ideo non est simile.

AD NONVM dicendum, qd duplēciter aliquid dicitur cognosci. vno modo, sicut ex eius cognitione deuenient in cognitionem ipsius, & sic dicuntur conclusiones principijs cognosci, & hoc modo nō potest aliquid cognosci, sicut in quo cognoscitur, & nō oportet vt in quo cognoscitur alia cognitione cognoscatur, quam id, quod cognoscitur eo, unde H sic nihil prohibet quin aliquid cognoscatur, sicut Deus seipso seipsum cognoscit, & sic anima seipsum quodammodo cognoscit, pellente suam.

AD X. dicendum, qd circulus quidam in cognitione anima attendit, secundum quodammodo inquirit existentiū veritatem. vnde hoc dicit Dion. ut ostēdat in quo anima cognitione deficit a cognitione angelī: hēc autem circulariter arēdit in hoc quod ratio ex principijs, secundum viam inveniēti in conclusiones peruenit, & conclusiones inveniāti in principio resolviōne examinat secundum viam iudicandi. vnde hoc non est ad propositum.

AD XI. dicendum, qd sicut non oportet, ut semper intelligatur in actu, cuius notitia habitualiter haberet per alias species in intellectu existentes ita enim non oportet qd semper intelligatur actualiter ipsa mens, cognitio inest nobis habitualiter, ex hoc qd ipsa eius essentia intellectui nostro est preler.

AD XII. dicendum, qd quo intelligit & quod intelligit, nō hoc modo est actu entis, sed intelligens unde quo intelligitur cōparatur ad intelligentem, sicut quod est & quo est, & ideo sicut in alia est aliud quo est & quod est, ita aliud est quo intelligit, ipse enim intellectua, quae est principium actus intelligendi a sua clientia, non autem ex hoc oportet quodque cōsideries qua intelligitur, sit alia ab eo, quod intelligit.

AD XIII. dicendum, qd intellectua potētā est ita ipsius aīe quā ad actuē effendi, eo quod habet esse in aīa, sicut proprietas in subiecto, sed quācum ad actuē intelligendi nihil prohibet esse conseruandum, quod mens seipsum nouit.

QVÆST. X. DE MENTE, ART. IX.

362

*In foliis ad
partem 3.
codex & in
corpus*

Ad xv. dicendū, quod illa obiectio procedit de notitia animæ, qua cognoscitur quantum ad natūram speciei in qua omnes communicant.

Ad xv. dicendū, qd cum mens intelligit seipsum, ipsa mens nō est forma mentis, qd nihil est forma suipius. sed se habet per modum formæ, inquantu ad se sua actio terminatur, qua seipsum cognoscit. Vnde nō oportet quod sit seipsum simplicior, nisi forte secundum modum intelligendi, inquantu id, quod in intelligitur, accipitur vt simplicius ipso intelligenti intelligente, sicut accipitur, vt perfectio eius.

Ad PRIMVM aut̄ in contrarium dicendum, quod verbū Aug. est intelligendum, quod mēs seipsum p seipsum cognoscit, qd ex ipso mēte est ei, unde poluit in actu prodire, quo se actualiter cognoscat picipido se esse, sicut & ex specie habitualiter in mēte recepta est in mēte, vt possit actualiter rē illā cōsiderare, sed qualis est natura ip̄i⁹ mētis, mēs nō pot picipere, nisi ex cōsideratione obiecti sui, ut dicit̄ est.

Ad SECUNDVM dicendū, qd verbū glo. quod dicit̄ qd intellectus visio eas res cernit &c. magis est referēdū ad obiectum cognitionis, quā ad id, quo intelligit. Et hoc patet cōsiderando ea, qd alij visib⁹ dñr. dr enim in glo. eadem, quod per visionē corporalem vñ corpora, per spiritualē vero visioñem, imaginariam similitudines corpora, per intellectualem aut̄ ea, quæ neq; corpora sunt, nec similitudines. Si enim referatur quantum ad id quo intelligit, tunc quantum ad hoc nulla esset differētia inter visionem corporalem, & spiritualem sive imaginariam, quia ē corporalis visio fit p similitudinem corporis: non n. lapis est in oculo, sed similitudo lapidis. Sed in hoc est dictarum visionū diffren̄tia, quod visio corporalis terminatur ad ipsum corpus, imaginaria vero ad imaginē corporis sicut ad obiectum. Ecclīc ēt cum dīr quod vñlo intellectus eas res continet, que non habent sui similitudines, que nō sunt quod ipse, non intelligitur quod vñlo spiritualis fiat per alias species, que non sunt idē quod res intellectus, sed quod vñlo intellectus nō terminetur ad aliquam rei similitudinem, sed ad ipsum essentiam rei. Sicut enim in visione corporali aliquis intutetur corpus, non ita quod inspiciat aliquam corporis similitudinem, quāmvis per aliquā corporis similitudinem inspiciat, ita in visione intellectus aliquis inspicit ipsam essentiam rei sine hoc quod aliquis inspiciat: ipsam similitudinem rei, quāmvis quādoque per aliam similitudinem illam essentiam apicat: quod etiam experimento patet. cum enim intelligimus animam, non confingimus nobis aliquod aīa simulacrum quod intrucamus, sicut in visione imaginaria accidebat: sed ipsam essentiam animæ consideramus, non tamen ex hoc concludit̄ quod ista visio non sit per aliquam speciem.

Ad TERTIUM dicendum, quod verbū Philosopphi intelligendum est de intellectu, qui est omnino a materiali separatus, vt Comm̄. ibidem exponit, sicut sunt intellectus angelorum, nō autem de intellectu humano, alias sequeretur quod scientia speculativa est idem quod res scita, quod est impossibile ut etiam ibidem Commen̄. dicit.

Ad QUARTUM dicendū, qd aīa est sibi ipsi p̄sens ut intelligibilis, i. vñ intelligi possit, non aut̄ ut per seipsum intelligatur, sed ex obiecto suo, ut dictum est.

Ad QUINTUM dicendum, qd aīa non cognoscitur per aliam speciem abstractam a se: sed per speciem obiecti sui qd sit forma eius, secundum quod intelligi-

A git actu, vnde ratio non sequitur.

Ad SEXTUM dicendum, quod quāmvis anima nostra sit sibi ipsi simillima, non tamen potest esse principium cognoscendi seipsum ut species intelligibilis, sicut nec materia prima, eo quod hoc modo se habet intellectus noster in ordine intelligibilium, sicut materia prima in ordine sensibilium, vt Commen̄. dicit in tertio de Anima.

Ad SEPTIMUM dicendum, quod anima est ratio cognoscibilitatis alijs, non sicut medium cognoscendi, sed inquantu per actum animæ intelligibles efficiunt res materiales.

Ad OCTAVUM dicendum, quod secundū hoc scien̄tia de Anima, est certissima, quod vñlquisque in seipso experitur se animam habere, & actus animæ sibi inesse: sed cognoscere qd sit anima, difficillimum est. vnde Philof. ibidem subiungit, quod omnino difficultissimum est accipere aliquam fidem de ipso.

Ad NONUM dicendum, quod anima non cognoscitur per speciem a sensibus abstractā, quasi intelligatur species illa esse animæ similitudo, sed quia naturali speciei considerando quæ a sensibilibus abstracta, inueniatur natura animæ in qua hīmōi species recipitur, sicut ex forma cognoscitur materia.

Ad x. dicendū, qd lux corporalis nō vñ per essentiam nisi quatenus sit ratio visibilis visibilium, & forma quadam dans eis actu visibile: ipsa. n. lux quæ est in sole, non vñ a nobis nisi per similitudinem eius in visu nostro existentem. Sicut n. species lapidis nō est in oculo, sed similis tuō eius, ita nō potest esse quod forma lucis quæ est in sole, sit ipsa eadem in oculo: & similiter lumen intellectus agens p seipsum a nobis intelligitur, inquantu est ratio specie rum intelligibilium, faciens eas intelligibiles actu.

Ad xi. dicendum, quod verbum illud Philolophi potest duplīciter exponi, secundum duas opiniones de intellectu agente. Quidam n. posuerunt intellectum agentem substantiam separatam vnam de alijs intelligentijs, & secundum hoc semper actu intelligit, sicut alia intelligentia. Quidam vero ponunt intellectum agentem esse potentiam animæ, & secundum hoc dīr quod intellectus agens, quandoq; intelligit & quandoq; non, quia causa quandoq; intelligendi & quandoq; non, non est ex parte eius, sed ex parte intellectus possibilis. In omni enim actu quo homo intelligit, concurreat operatio intellectus agentis & intellectus possibilis. Intellectus autem agens non recipit aliquid ab extrinseco, sed solum intellectus possibilis. vnde quātum ad id, quod requiritur ad nostram cōsiderationem ex parte intellectus agentis, non deest, quin semper intelligimus: sed quantum ad id, quod requiritur ex parte intellectus possibilis quod numquam impletur, nisi per species intelligibiles a sensibus abstractas.

ARTICVLVS IX.
E

Vtrum anima cognoscat habitus in ipsa existentes per esen-

tiam suam, vel per aliquam similitudinem.

In p. 87. a. 2.
N O N queritur, vtrum anima cognoscat habitus in ipsa existentes per essentiam suam, vel per aliquam similitudinem. & videtur quod per esentiam suam. 2. Cor. 12. super illud Scio hominē &c. dicit glo. dilectio non aliter vñ p̄sens in specie, per quam est, & aliter ab absens in aliqua imagine sui simili: sed quantum in mēte cernit potest ab alio magis, ab alio minus, ipsa cernit, ergo dilectio per essentiam suam, nō per aliquā sui similitudinem a mēte cernit, & eadē rōne quilibet alius habitus. ergo &c.

Quæst. disp. S. Tho. ZZ 2 ¶ Præt.